

Yeni – avrasyaçılık ve Rusya

Fuad Hilalov¹

Yaklaşık 100 sene bundan once orta çıkan, gizli Şekilde bile olsa da SSCB devlet yetkilileri tarafından resmi doktrin haline gelen Avrasyaçılık, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Rusya'da 1990-ların ortalarına doğru ‘‘Yakın  evre’’ politikasının kabulü ile resmi doktrin haline gelmiştir. Yeni-Avrasyaçılık ideolojisinin hedefi, ilk dönemde Sovyetlerin yeniden kurulması, sonraki dönemlerde Rusya'dan İran Körfezi Çin ve Batı Avrupa arasındaki  oğrafyada söz sahibi olabilmektir. Yeni-avrasya ılığın günümüz Rusya Federasyonu dış politikasının en önemli etkeni haline getiren süreç ise, bu ideolojini ana ideoloji olarak benimsemiş V. Putin'in tekrar devlet başına geçmesidir. Yazıdaki ilkelerin, ister Rusya ve çevresinde, isterse de Batı'da akademisyen, siyasi çevrelerin gündemini meřęul etmesi, tarihte ilk kez Rusya devlet b y klerince Avrasyaçılığın resmi ideoloji olarak kabul görmesi nedeniyle doğaldır.

Bildirimizde Avrasyaçılığın oluşumunu, tarihten günümüze geçtiği süreç ve Yeni-Avrasyaçılık ideoljisi olarak karşımıza çıkışını, böyle bir birlik modelinin olabilmesi için olumlu ve olumsuz etkenleri incelemeye çalışacağız.

Anahtar kelimeler: Avrasyaçılık, Rusya, Putin, Avrasya Birliği

Neo – eurosianism and Russia

By mid-90s of the last century, the Eurasianism became an official doctrine of Russia after the collapse of the Soviet Union. The goals set by Neo-Eurasianism include the restoration of the Soviets in the short term followed by the establishment of strong authority of Russia in a wide geographical area spanning from the Western Europe to Persian Gulf and China. Re-election of V. Putin who accepts Neo-Eurasianism as his core ideology further spurs the transformation of Neo-Eurasianism to a pinnacle feature of the foreign policy currently exhibited by the Russian Federation. The principles outlined in this article have been regularly discussed both in Russian and Western academic and political circles thanks to the adoption of Eurasianism by Russian government officials as the official doctrine of the state, for the first time ever in history.

This article is the author's humble effort to analyze the development of Eurasianism, its historical background and transformation to Neo-Eurasianism, as well as the positive and negative factors behind the potential development of the Eurasian Union.

Keywords: Eurasianism, Russia, Putin, Eurasian Union

¹ PhD, ‘‘Region +’’ dergisi, siyaset masası başkanı, fuadhilalov@yahoo.com

Giriş

Rusya resmi dairelerine yakın “İzvestiya” gazetesinin 3 Ekim 2011 tarihli sayısında, Rusya’nın eski ve yeni seçilmiş Cumhurbaşkanı şu andaki Başbakanı V.Putin’in “Avrasya’nın yeni bütünleşme projesi – bu gün doğan gelecek” adlı manifesto olarak değerlendirebileceğimiz yazısı çıktı. Yazının başında Putin 2012, 01 Ocak’ta başlayacak, Rusya, Kazakistan ve Beyaz Rusya’nın oluşturduğu Birleşik Ekonomik Alan projesinin önemine ve yararlarına dikkat çekerek, bununla yetinmeyeceklerini, söz konusu projenin bir sonraki daha geniş ve bütünleşmiş oluşumun “Avrasya Birliği” nin temeli olduğunu öne sürüyor.(Vladimir Putin, Новый интеграционный проект для Евразии — будущее, которое рождается сегодня, İzvestiya gazetesi 03,10,2011)

Aradan 6 aydan fazla zaman geçmesine rağmen, Putin’in ortaya koyduğu ve önümüzde ki 3 sene içinde gerçekleştirmeyi vad ettiği proje, ister Rusya ve komşularında, isterse de Batılı ülkelerin akademik, siyasi ve medya çevrelerinde gündemde kalmakta devam ediyor. Bir çokları bunun 100 yıldan bu yana devam ede gelen Avrasyaçılık ideolijisinin Rusya’da hakim çevrelerce tamamen benimsenmesi olarak görüyorlar.(Stefano Grazioli, Unione Eurasiatica: il ritorno dell’Urss? "Limes" gazetesi 08,12,2011)

Peki nedir Avrasyaçılık? İşte yazımızda bu ideolijinin ortaya çıkışı, tarihten günümüzde Rusyada nerdeyse hakim ideoloji seviyesine ulaşmasına kadar geçtiği süreç, Putin’in ortaya koyduğu projenin güçlü ve zayıf yönlerini irdelemeye çalışacağız.

Geçmişten günümüze Avrasyaçılık

Avrasyaçılık, isim babalığını Alman jeolog Eduard Zyuss’un yaptığı Avrasya kıtasının orta alanında yer alan, benzersiz Avrasya alanının tarihine ilişkin özel hükümlerden kaynaklanan felsefi siyasi fikir akımıdır. Sistematik bir fikir akımı olarak Avrasyaçılığın ortaya çıkış dönemi, 1920-1930 yıllarına rastlamaktadır. Bolşevik Rusyada’dan Batı Avrupa’ya kaçan Rus aydınlarına göre Rusya’nın yeri Avrupa ile Asya arasındaki “merkezdedir”. Avrasyaçılığın köklerinin Panslavizme dayandığı söylenmektedir. İlk avrasyaçılar bile kendi fikir babalarının son dönem panslavistlerin² olduğunu kabullenirler.

Buna rağmen Avrasyaçılık’la Panslavizm’in arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Avrasyaçılar, slavları tarihsel ve kültürel olarak bütün bir kimlik olarak görmezler. Onlara göre turan halklarının ruslarla gelişen tarihsel medeniyyeti rus kültüne batı slavlardan (çekler ve

² Nikolay Danilevskiy, Nikolay Strahov

polonyalılardan) daha yakın olmaktadır. Siyasi devlet ideallerinde de Avrasyacıların tercihi slav devletleri birliği değil de, 1939 –a kadar var olan SSCB içindeki federel devlettir.³

Resmi görüşe göre, Avrasyacılığın ortaya çıkışı, 1920-de Rus mühacir aydın Trubestkoy'un Sofya'da, Batıçılığı eleştiren “Avrupa ve insanlık” adlı kitabı ile başlamaktadır. Bu çalışmaya yankı olarak Sofya'da bir çok aydın Rus muhacir bir araya gelerek “Doğu'ya göç”(1921), “Yollarda”(1922) ve “Rusya ve Latinçilik” (1923) adlı üç makaleler toplusu, daha sonra ise yayın evi kurarak Avrasyacılık tarihi ile ilgili bir çok değerli çalışmalar yayınladılar. Bunların içinde en önemlilerinden biri N. S. Trubetskoy'un “Çingizhanın Mirası” eseridir. Rus tarihine Avrasyacılığın ana bakışını sergileyen bu kitapta, Rusların ulusal, siyasi kimliğe ulaşmasında moğol – tatar istilasının en büyük unsur olduğu tezi öne sürülmüştür. IX y.y .da Vareglerin Slavlar üzerinde hakimiyetli ile kurulan devletler, bir birileri sürekli nifak halinde olduklarından, merkezi güç ve devlet gelenekleri gelişmezdi. Yalnız Tatar istilası ile Rusya'da devlet ve idari gelenekler oluşmuş, zaten daha önceden Ortodoks Hıristiyanlığının kabulü nedeni ile Latin Avrupası'ndan dışlanan Ruslar, Ortodokslukla Bozkır Türk tatar kültürünün karışımından kaynaklanan, ne Avrupa ne de Asya'da benzeri olmayan uygarlığa ulaşmışlar. Katolik Avrupası, bir yabancı ve hatta zaman zaman bir düşman statüsündedir Avrasyacılar göre Tatarlardan sonra bu Avrasya'cılık misyonunu IV Korkunç İvan üstlenmiştir. Tataristan'ın ve Sibirya'nın işgalini Avrasya topraklarının bütünleşmesi olarak gören Avrasyacı'lara göre Rus kimliğine en büyük darbeni Deli Petro, Batı Avrupa'ya özenen reformları ile vurmuştur. Rus halkının tarihi misyonunu değiştirerek onu Avrupa modeli bir yapılanmaya içine sokmaya çalışan Petro, buna rağmen dış politikada yine de Avrasya'cı politika hedeflemiş, Sıcak denizlere – Hint Okyanosuna çıkmayı esas hedef olarak görmüştür.

Zamanla Avrasyacılık akını, akademisyen bir çevrede tartışılan fikir akınından, bir çok rus mühacir dairelerinde merkezleri bulunan, siyasi bir örgütlenme sürecine girmiştir. Bunların içinde “Avrasyacı Birlik” temsilcileri, Sovyet Rusya'sındaki muhalif gruplarla ilişkiye girerek gizli şekilde Rusya'yı ziyaret ederler. Bu ziyaretçiler ve ilişkileri yürütenler, Bolşeviklerin gizli servislerinin gerçekleştirdiği “Triest” operasyonu sonucu yakalandılar.

1928-1929-da “Avrasya” gazetesi yayıncıları, Sovyet ve sol düşünce yanlıları Avrasyacılık hareketından ayrılarak Sovyet Rusya'sına dönseler de, orda güvenlik güçleri tarafından imha edildiler. Avrupa'daki Avrasyacılık akını 1930-lardan sonra varlığını sürdüremedi.

Avrasyacılığın tekrar doğuşunun XX y.y.-ılın ikinci yarısına geldiğini söyleyebiliriz. SSCB'nin resmi ideolojisi Komünizm olsa da, akademik dairelerde tekrar Avrasyacılık incelenmeye başladı. İster Avrasyacılığın, isterse de Komünizmin ortak düşmanı Batı'dan gelen kapitalist ideoloji, Amerikan ve Avrupa kültür değerleri idi. Bunun yanında gelişmekte olan Çin ile Batı

³ Yalnız Moğolistan'ın SSCB'ye katılmasını önermişler.

dünyasının kara yolu ile ilişkilerinin kesilmesi amaçlanıyordu. SSCB ile İran bir araya gelirse Kuzey Denizi'nden Fars Körfezi'ne kadar olan bölge Anglo-Saks güçlerine kapanarak Çine ulaşmak olanaksız olucaktı. İran'da 1979-da sovyet yanlısı güçlerin başlatarak daha sonra inisiatifi dinçi gruplara kaptırdığı devrim, SSCB-nin Afganistan'ı işgal ederek Pakistanı hedefe alması I Petro-nun vasiyetlerine uyum ve Avrasyaçılık ideolojisini açık bile olmasa Sovyet hakim dairelerinin kabullenmesi idi.

Nitekim, o devrde bilimsel karyerine İran dillerinden tercuman olarak başlayan, Jeopolitik bilimleri ve Türk halkları ve devletlerinin tarihini araştıran, eserleri günümüzde de ister Avrasyaçılık isterse de Doğu Politikasının inceleyenlerin ana kaynağı olan Gumilyev'in bilim sahnesine çıktığını görmekteyiz. "Hazar etrafında bin yıl", "Etnogenez ve Yer'in Biokapsamı" gibi kitaplarında klasik avrasyacı öğretisine kendi yorumlarını da ekleyerek ulusların ortaya çıkışı, yükseliş ve zayıflamalarına kendi düşüncelerini katarak, "super-ulus" ve "super uygarlık" kavramlarını ortaya çıkarmıştır. Gumilyev Rusları, Türk – Moğol unsurlarının karışımı ile hem Avrupa hem de Asya'nın Bozkır kültüründen yararlanarak super ulus olarak sınıflandırmıştır.

Gumilyov'un düşünceleri, SSCB dağılması ile giderek yaygın hale gelen ve daha önce söylediğimiz gibi günümüzde nerdeyse Rusya dış politikası'nı etkileyen ana unsurlarından sayılabilecek Neo- Avrasyacı olarak nitelendirebileceğimiz okulu güçlü bir şekilde etkilemiştir.

SSCB ordularının Afganistan'da hezimete uğraması, Batı ile çekişmede ister ekonomik isterse ideolojik yönden yenilgi, Sovyetler içinde yaşayan halkalarının bağımsızlık mücedelerine ve yerel iç çatışmalarına başlaması, Gorbaçev'in reform girişimlerine rağmen Sovyetler'in sonunu getirdi. 90-ların başında Yeltsin politikası Batı'ya yönelik olsa da ekonomik hezimet SSCB-den sonra bir de Rusya Federasyonu'nun dağılması tehlikesinin gündeme gelmesi Rus dış politikası'nda farklı görüşlerin ve stratejilerin gözden geçirilmesini teşvik etmiştir. Bir tarafda Batı ve liberal ekonomi yanlısı, genellikle Rus kökenli olmayan ülke zenginleri - oligarşi sınıfı iç ve dış politikada söz sahibi olmaya çalışarak, devlet içinde hala çok güçlü, güç kurumlarını ve bürokrasiyi kapsayan ve Batı'dan gelen her şeye şüphe ve olumsuzlukla bakan memurlarla mücadele ediyorlardı. Siyasi karmaşa, ekonomik kriz ve bu kriz sonucunda düne kadar dünyanın iki en büyük gücünden birinin vatandaşı olmasına rağmen, bu gün hiperenflasyon sonucu sokaklara düşen halkın, onları eski dönemlere götürebilecek idoloji ve liderlere ihtiyacının boy göstemesi, Rusya akademisyen ve politik çevrelerine aşırı milliyetçilik, avrasyaçılık ve sosyalizmin karışımından olan karma ideolojik akımları getirmiştir. O zamanlara kadar tanınmayan, bir çoklarının bu güne kadar ciddi bir insan olarak yanlışlıkla kabul etmediği, oysa daha sonra yıllarda, idari yapıdaki düşüncelerinin Putin tarafından kabul gördüğü, renkli imaja sahip Jirinovski, o dönemleri ürünüdür diye biliriz. Moskova Devlet Üniversitesi'nin Doğu Bilimleri bölümü mezunu, Orta Doğu ülkeleri uzmanı ve bir süre Türkiye'de yaşayarak Türkçe

bilen Jirinovski, istihbaratla olan ilişkilerini hiç bir zaman inkar etmemiştir. 1993’de kaleme aldığı “Güneye Doğru Son İlerleyiş” kitabında Rusya dış politikasını yönlendirenlerin yüzyıllardır hayal ettiği planları açık şekilde göstermiş, Rusya’ya karşı en büyük tehdidin Türkiye ve Pantürkizm ideolojisinin olduğunu belirtmiştir.

Sovyetler sonrası Avrasyacılık düşüncesinin anababası olarak ise Aleksandr Dugin’i gösterebiliriz. SSCB’in en gizli istihbarat servisi olarak bilinen Milli Savunma Bakanlığına bağlı “GRU”⁴ korgeneralinin oğlu olan A. Duginin(Mihail Boyko ve Roman Seçin “Доктор Дугин”, “Литературная Россия” gazetesi, №15. 13.04.2007) hayatı SSCB’nin dağılmasına kadar gizli ve gizemli, yasadışı ırkçkı çevrelerden, tarihi ve dini örgütlere katılmak gibi maceralarla geçmiş, 1990’ların ortalarından itibaren ise kendisini Avrasyacılık Harekatının önderi ve evrensel mühafazar devriminin öncüsü olarak tanımlamıştır (E. Limonov Человек короткой воли “Zavtra” gazetesi 21-05-2002). Karmaşık ideoloji ve birbirine zıtt düşünceleri yüzünden bilim adamları tarafından eleştirilen Dugin’in görüşleri 2000’li yılların başında Putin’in iktidara gelmesi ile Rusya devletinin bazı çevreleri tarafından desteklenmiş, Rusya Meclis Başkanı Seleznyov’un danışmanı görevine atanmış, 2008’den Moskova Devlet Üniversitesinde de bölüm başkanlığı yapmıştır.

Yukarıda da söylendiği gibi, 2000’li yılların başından itibaren Dugin, Rusya hükümetini ideoloji yetersizliğinde suçlayarak, Avrasyacılık ve Muhafazakarlığı resmi ideoloji olarak önermektedir.

Neo - avrasyacılığın kurucusu olarak tanımlayabileceğimiz Duğın, kendisinin “Ulusal bir düşünce olarak Avrasya Yolu” kitabında şunları yazmaktadır:

“Farklı tarihsel ve felsefi okullar, sonuç olarak tarihin öznesinin ne olduğu konusunu tartışmaktadırlar. Bu soru hala cevapsız gibi. Fakat biz, ülke, ortak kültür, belirli bir uygarlık hakkında konuştuğumuzda bu “öznenin” halk olduğunu görüyoruz. Devlet tipleri, ekonomik düzenlemeler, kültürel modeller, ideolojik üstyapı bir birlerini ve nesilleri değiştirmekteler. Fakat bir şeyler bu değişimlere rağmen sabit kalmaktadır. Ve bu halktır. Rusya’yı zikir ederek anlattığımızda biz devletin kendisini değil onun içeriğini – yani halkı kastediyoruz. Çünkü devlet, yalnızca bir yapıttır, onun içeriği ise halktır.” (Aleksandr Dugin, Евразийский Путь как Национальная Идея, "Евразийское обозрение" dergisi №9, 2003)

Dugin de, klasik Avrasyacılar gibi Rus halkının ne Batı, ne de tam bir Doğu halkı olduğunu savunuyor, ona göre Rus insanı benzersiz bir etnokültürel yapıya sahiptir. Hareket edeceği yön de bu doğrultuda olmalı.

Putinin cumhurbaşkanlığına ilk gelişinden sonra özellikle ikinci döneminde Dugin, Rusya dış politikasında sözü geçer ve ideoloji belirleyecek akademisyen gruplarda kendine göre önemli söz sahibi olmaya başlamıştır. Gürcüstan ve Ukrayna’da renkli devrimlerden sonra, Dugin, Batı’nın

⁴ Ana İstihbarat Örgütü

“demokrasi ihracına” çıkan en önemli unsur haline gelmiş, 2008 Ağustos savaşında devlet başkanı Medvedev’i aşırı barışçıl olmakta suçlayarak “tanklar Tiflise” söylemini kullanmıştır.

Dış politikada Duşın ve diğer Yeni – Avrasyacılar bazen Berlin – Moskova – Tokyo üçgenini, zaman – zaman ise İran’la ittifak düşüncesini ortaya koymuşlar. Batı’nın Doğu’ya göre genişlenmesini Kuzey kutbundan İran Körfezine kadar sahayı kapatmak Rusya ve İran’ın ittifakı ile mümkün ki burda da en önemli sorun iki ülkenin kara sınırları arasında olan Azerbaycan’dır.

Klasik Avrasyacılardan farklı olarak Dugin, Avrasya’nın oluşmasında en önemli yeri Turan unsurlarına bırakmamaktadır. Bu Türkiye’nin NATO ve ABD ile yakın ilişkilerinden kaynaklanmaktadır.(Aleksand Dugin, Геополитика постмодерна, 2007 s.242) Fakat 2000’ li yıllardan bu yana, özellikle Irak savaşı öncesi ve 2008 Ağustos’unda rus - gürcü savaşı sırasında boğazları askeri gemilere kapatması ile Türkiye’nin sergilediği tutum Yeni Avrasyacıları Türkiye’ye yakınlaştırmıştır.

Putin’in İktidara Tekrar Gelişi ve Avrasya Birliği Projesi

Son dönem dünya medyasının gündemini meşgul eden Avrasya Birliği oluşumunu anlayabilmemiz için son 10 senede Rusya’sına ve Avrasya Birliği’in ortaya çıkması için siyasi sürece göz atmamız önemli olmaktadır.

Daha önce anlattığımız gibi B. Yeltsin döneminde devletin tüm alanlarında krizin boy göstermesi söz konusu idi. 1991’de SSCB’nin dağılmasının hemen ardında Rusya’nın kendi federe bölgelerinde ayrılıkçılık istekleri boy göstermiş, ilk dönemde Tataristan’da daha sonra Kuzey Kafkasya’da ve hatta etnik bakımdan nüfusunun Rusların oluşturduğu Ural Bölgesinde bile Moskova’dan bağımsızlığı ilan etme girişimleri başlamıştır. Tataristan ve Urallarda bazı tavizler vererek tam bağımsızlığın önünü kesmeyi beceren Kreml, Çeçenistan asker koşullandırmak zorunda kalmış, 1996 Hasoyurt anlaşması sonucu yenilgisini kabul ederek Çeçenistan’ın nerdeyse bağımsızlığını tanımıştır.

1999 ortalarına geldikde, Çeçenistan’dan Dağıstana geçen selefi yönümlü savaşçılar tüm Kuzey Kafkasya’da İslami Hilafet kurmak için Moskova’ya savaş ilan etmişlerdi.

Resmi Moskova’nın derdi bir tek Kuzey Kafkasya ile değildi. Bölgelerde halk oylaması ile seçilen valiler her fırsatta Moskova’dan bir az daha ayrılmaya özen gösteriyorlardı. Ekonomide 1996 krizi etkileri hala aşılmamıştı. Yeni oluşan oligarşi sınıfı gayrimeşru yollarla elde ettikleri zenginlikleri Avrupanın pahalı turizm merkezlerinde havaya uçurarak skandal haber başlıkları olmaları, Cumhurbaşkanı’nın devamlı rahatsızlığı ve birbirinin yerine geçen başbakanların etkili olamamaları Rusya’da halkın tepkisi tabii ki körüklüyordu. SSCB’nin dağılmasından sonra sayıları 30 milyonu aşkın olan etnik rus, Rusya dışında başka ülkelerde kalmışlar ve aşırı sağ yönümlü siyasi kurumların yaptığı demagojiye, göre buldukları ülkelerde her türlü hezimete uğruyorlardı.

Bu durumun getirebileceği en kötümser sonuç 2000 yılındaki seçimlerde Kommunist Partisi ve ya aşırı sağcı grupların iktidara gelmesi idi. Her iki grubun da etkili bir ideolojisi vardı ve bu ideolojinin arkasıyla halkı sandık başına götürebilecek durumlardı. Rusya o zamanlar hemen hemen 1920'lerin Almanya'sına benzemekteydi ve mühtemel bir Hitlerin ortaya çıkması nerdeyse kaçınılmaz gibi gözüküyordu. Zaten bir bu rol için artık soyunmuş onlarca Jirinovski gibi maceracılar da vardı.

İşte tam o sırada daha önceden kimsenin tanımadığı FSB⁵ başkanı olan Putin'in ilk başta başbakan olarak atanması, 31 Aralık 1999'da ise Yeltsin'in onu kendi siyasi mirasçisi gibi göstererek istifa etmesi, kimilerine göre şaşırtıcı olmamaktadır. Bazı uzmanlara göre Putin, ilk başta gerçek yönetimi elinde bulunduran oligarşi sınıfının adayydı ve halkın gözünde "kurtarıcı" misyonunu sürdürmenin yanında onlara bağımlı ve sadık biri olarak kalacaktı. Fakat kendi oyununu kurarak onu iyice devam ettirmeyi beceren Putin, az bir sürede oligarşi gruplarını ya kendine bağımlı hale getirdi, ya ülkeden sürdü, ya da hapse attırdı. Onbinlerce kan pahasına Çeçenistanı tekrar Rusya'ya katan Putin, Rusya'nın idari yapısında sert bir merkezleştirme politikası izlemeye başladı. Ülkeyi yedi federel daireye bölen Putin her dairenin başına askeri ve istihbarat birimlerinden generalleri getirdi. Bölgelerde valiler halk oylaması ile değil Kremlin ataması ile yönetime gelmeye başladılar. Ekonimide devletin payı artırıldı. Medya kuruluşlarına şansür getirildi ve muhalif medya kurumlarının el değişmesi süreci başlatıldı.

En önemlisi ise Putin'in televizyon kamerları karşısında verdiği demeçlerde Rusya'nın büyük bir devlet olması, bir zamanlar sahip olduğu ihtişamı ve toprakları bir gün tekrar elde edeceğine, Sovyetler Birliğinin dağılmasının 20-ci yüzyılın en büyük trajedisi olduğunu (Путин считает, что распад СССР стал трагедией для миллионов, "РИА НОВОСТИ" haber ajansı <http://ria.ru/politics/20050505/39937603.html>) ve bu büyük hatanın mutlaka telafi edilmesi gerektiğini tekrarlayarak halkın güvenini kazanabildi. Tekrar "mühteşem ve güçlü bir Rusya İmparatorlu" hayali ile yaşayan sıradan ruslar için zaten bu yapılanlar ilk etapta yeterli gibi gözüküyordu. Fakat aradan geçen 12 yıllık zaman zarfında halkın büyük bir çoğunluğunun hayalkırıklığına uğradığını söyleyebiliriz. Petrol fiyatlarının yüksek seviyyede olması nedeni ile Rusya gibi hammadde ihracatçısı ekonomide büyüme gözükse de, aradaki zaman sarfında kayırmaçılığın, memur yobazlığı ve rüşvetin ortadan kalkması bir yana, artışı görüldü. 90'lardaki güçlü yeraltı dünyası yerini, eski emniyet ve istihbarat güçlerinin alışı, ülkeyi baştan başa sarmış bu ve ya diğer sorunlar Rus seçmenlerin gözünden "pembe perdeyi" kaldırdı.

Putin ve yandaşlarının karşılaştıkları en büyük sorun ise halkı tekrar sandık başına getiren bir ideolojinin olmamasıydı. Tarihten günümüze hep düşman ve düşmana karşı kullanılmak için ideolojinin mevcudiyeti Rusya'yı yönetenlere yardım etmiştir. 2011 sonlarına doğru ise tekrar

⁵ KGB'nin devamı olan Federal Emmiyet Hizmeti

cmhrbaşkanlığı için soyunan Putin daha 6nceki “kurtarıcı” imajını büyük 6lde tktmif yeni bir formlun bulunmasında ise zorlanmıştı.

İşte tam o sırada, Putin’in yukarıda adı geçen makalesi – tezi ortaya ıktı. Makalenin yayınlamasının hemen ardından ister Rusya ve Rusya’ya komşu ülkelerde, istersede dünya medyasında ortaya çıkabilecek yeni oluşum 2015 de kurulması beklenen Avrasya Birliği, onun ne kadar gerçekçi olabilmesi tartışılmaya başladı. Bunun nedeni, 2012 Cmhrbaşkanı seçimlerinde Putin’in tekrar başkanlık sandalyasına oturacağı kesin g6z ile bakıldığından Avrasyaı tezin hemen hemen Rusya’nın 6nmzdeki 10 yıldan fazla bir süreçte resmi ideolojisi haline gelme ihtimali idi. Bu ideolojini neyi kastettiğini anlayabilmemiz için Putin’in tezlerine g6z atmamız 6nemlidir.

1 Ocak 2012 de Rusya Federasyonu, Kazakistan ve Beyaz Rusya’nın yeni bir ittifak projesine – Ortak Ekonomi Alanı’na başlayacaklarını dile getiren Putin, bu projenini yalnızca  ülke için değil tüm eski Sovyetler Birliği cmhriyyetleri için 6nemli olduğunun altını çizmiştir.

Sovetlerin yıkılmasının hemen ardından kurulmuş ve daha çok devlet başkanları klubunu hatırlatan BDT’nin⁶ tüm eleştirilere rağmen işlevsel bir kurum olduğunu hatırlatıyor. Ona g6re, yaşanan son mali krizlerden sonra dünya ülkeleri daha çok bütünleşmeye gereksim duymaktalar. Beyaz Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Rusya, 6zbekistan ve Tacikistan tarafından 10 Ekin 2000’de kurulmuş ve Ukrayna, Moldova Ermenistan’nın g6zlemi olarak katıldığı “Avrasya Ekonomi Topluluğu” 6rgt ve Rusya, Beyaz Rusya ve Kazakistan’ın kurduğu “Gümrük Birliği” bu amaçlara hizmet etmektedir.

Bu yüzden de Putin, yeni uluslararası 6rgte - Avrasya Birliği’ne gereksim duyulduğunu dile getiriyor. Avrasya Birliği’nin kesinlikle eski Sovyetler Birliği’nin restore edilmiş versiyonu olmadığını, üyelerin istedikleri zaman bağımsız bir şekilde Birliğe katılıp ayrılma hakkının olduğunu savunuyor.

Avrasya Birliği’nin kurulması y6nndeki ortaya çıkabilecek engeller

Avrasya Birliği’nin kurulmasında model olarak Avrupa Birliği g6sterilmektedir. Fakat kurulma sreinin, içinde bulunması 6ng6rlen devletlerin ve devletler içinde yaşayan halkların yapısı ve bu benzer fakt6rler AB’den çok daha farklı bir boyut sergilemektedirler.

Kültürel bazda, her ne kadar da bağlılıklar bile olsa da Avrasya’da yaşayan halkların arasında bir o kadar da farklılar vardır. Sovyetlerin dağılmasından bu yana geçen 20 yıllık zamanı ve bu zaman zarfında farklı bir dünyada, farklı sistemde oluşmuş bir nesilin ortaya çıkışını da g6z 6nnde tutacak olursak bu farklılıkların ne derecede derin olduğunu g6re biliriz.

Her ne kadar laik bir sistemde bile yaşasalar, AB lkelerinin hepsi hiristiyan. Zaten bazı g6zlemcilere g6re Türkiye’nin bu kuruma ısrarla alınmamasının nedenlerinden biri de budur.

⁶ Bağımsız Devletler Topluluğu

Oysa, Avrasya Birliği içindeki halkların farklı dinleri yaşam tarzları ve gelenekleri vardır. Moğolistan'da bozkır kültürü yaşayan insanın Batı Ukrayna'da kı çiftçi ile arasında kı fark bir finlandiyalı ile ispanyolun arasındaki farktan daha derindir.

Bazılarına göre kültürel mozaiklik Avrasya Birliği'ni güçlü kılacak bir özellik gibi görülse de, diğer faktorler de göz önünde tutulduğunda, bunun daha çok dağılmaya yönelik bir etken olduğunu söylemek zorundayız.

Birliğin kurulma yolundaki bir başka engelse Rusya'nın bu kuruluşta lider olma soyunmasıdır. Yukarıda belirtildiği gibi, klasik avrasyacılardan farklı olarak neoavrasyacılar turanist varsayımlardan uzaklaşarak, rus halkının, kültürünün geleneklerinin ve batı avrupa halklarından farklı kılan diğer faktorlerin oluşmasında bozkır – türk kültürünü önemini yeterince değerlendirmeden, zaman zaman Rus devlet geleneklerinin bile 300 yıl Tatar istilasının bir ürünü olmasını kabullenmekten bile kaçıyorlar. AB'den farklı olarak Avrasya Birliği daha kurulmadan bile “üst- alt” ilişkisinin öngörülmesi, birliğin kurulması yönündeki varsayımları karamsar hale getiriyor.

Bir çoklarına göre, BDT, Avrasya Ekonomi Topluluğu gibi kuruluşların efektif olmamalarının nedenlerinin başında da Rusya'nın söz sahini statüsünün kimseye yedirmeme kararlığı geliyor. Sovyetler Birliği döneminde, Rusya Federasyonu ile diğer devletler arasında sıkı bir “abi - kardeş”, zaman zaman “ağa ve uşak” düzeyine geçen bir ilişki vardı. O zamanlarda Moskova, Leningrad⁷ ve başka Rusya şehirlerinde Sovyetlerin diğer şehirlerinden gelenlere karşı şu anda gibi bile olmasa hakaretli bakışlar, takma adlar⁸ mevcut idi. SSCB dağılmasından sonra ise, Rusya'da ırkçılığın, özellikle son dönemlerde neonazi hareketlerin boy göstermesi, Avrasya Birliği kurulduktan sonra, bu sorunun nasıl çözüleceyı sorusunu gündeme getiriyor. şu an bile Moskova'da sokakları temizleyen Orta Asya'lı göçmen, her gün hakaret ve hatta nazi grupları tarafından ölüm tehkikesi ile yaşıyorsa, Avrasya Birliği'nin kurulmasından sonra göç politikasında zorunlu olarak yumşalmaya gidilince Rusya, yaşanacak insan akının ve bu akının yaratabileceği problemlerin büyük boyutlara ulaşacağı mühtemeldir. Çünkü, örnek gösterilen Avrupa Birliği'nde bile aşırı sağın yükselişi ve göçmenlere karşı olumsuz tepkiler söz konusudur.

Bir başka engelleyici durum ise, öngörülen Avrasya Birliği içinde etnik çatışmaların hala çözülmemiş olmasıdır. Bunun en güzel örneği Moldova'daki Dnestryanı çatışmasıdır. Ayrımcı bölge, Rusya'dan 1000 km uzaklıkta olmasına rağmen kendisinin Rusya'nın bir parçası olarak görerek, resmi Moldova hükümetini tanımamakta ısrarlı. Yukarı Karabağ'ı ve etrafındaki bölgeleri Rusya'nın yardımı ile hala işgal altında tutan Ermenistan'la, Karabağ'ı er ya da geç

⁷ Sankt – Peterburgun SSCB dönemindeki adı

⁸ vahşi, karabaş gibi

tekrar kendine topraklarına katacağını her fırsatta dile getiren Azerbaycan'ın aynı birlikte nasıl varolacakları sorunu da buna örnek olabilir.

Rusya eski Sovyet Cumhuriyetleri içinde bağımsızlıktan sonra devamlı ülke yönetiminde bulunan, Batı devletlerinin ve uluslararası insan hakları örgütlerinin söyleminde, diktatör rejimlerinin yanında yer almıştır. Orta Asya devletleri bunun örneğidir. Arap Baharı gibi süreçlerin bu ülkedeki 20 yıldan beri süre gelen iktidarları devirdikten sonra onların yerine geçen siyasi oluşumların Rusya'ya beraber her hangi bir kurumda istekli olmayacakları söylenebilir. Bu rejimler kendi karakterince her hangi bir entegrasyondan uzak kalarak kendi ülkelerini rahat bir şekilde yöneterek ne olursa olsun dış etkenlerden uzak durmak istemektedirler.

Avrasya Birliği kurulması yönünde en yoğun çağırım, ülkelerin entegre olarak ve bütünleşerek daha fazla ekonomik büyüme elde edebilmeleridir ki bu konuda da uzmanların bazı karamsar görüşleri vardır.

AB tarihten günümüze, kurulma yolunda 40 yıla yakın bir süre içinde büyük aşamaları geçerek gelmiştir. Her ne kadar refah düzeyi ve ekonomi göstergileri benzer olsa da, günümüzde AB'nin karşılaştığı en büyük sorun, birlik ülkeleri arasındaki farklı ekonomik değerlerdir. Yunanistan, İspanya gibi devletlerin ekonomisinin Alman ekonomisi gibi ekonomilere ayak uyduramaması ve bunun sonucu yaşanan krizlerin boyutuna hepimiz tanık olmaktadır. Zaman zaman hatta AB'nin bu sorunun üstesinden gelemeyeceği ve çözülebileceğini de duymaktayız. Bu anlamda İMF'in 2010 verilerine dayanarak, ekonomisinin esasen enerjiye dayalı olan, GSYİH'in 1 trilyon 500 milyar dolara yakın Rusya ile, GSYİH'i 5 milyar 600 milyonu geçmeyen Tacikistan'ın(International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, October 2010: Nominal GDP list of countries. Data for the year 2010.) Putin'in dediği gibi hanga eşit şartlarda entegre olacağı en azından ilginçtir. Eski Sovyet Cumhuriyetleri'nin ekonomisi ya enerji ve hammadelerinin ihracına dayalı, ya da çok düşük verilere dayanan ekonomilerdir. Tüm bu ülkelerin üretim gücü zayıf, bir çok malları dışarıdan ithal etmektedirler. Bu şartlarda ekonomik bütünleşmenin nasıl olacağı kafalarda soru işaretleri yaratmaktadır.

Bir başka ekonomik sorun Avrasya Birliği'ne katılacağı beklenen ülkelerde ekonominin büyük bir bölümü oligarşi dediğimiz grupların elinde toplanmış olmasıdır. İdari çevrelere yakınlıklarını kullanarak ekonomini neredeyse yarıdan fazlasını yeraltından yöneten bu gruplar, entegre süreçlerine ve süreçlerin oluşturacağı serbest piyasa koşullarını kendi tekellerine karşı bir tehlike olarak görmektedirler.

Daha önce söylendiği gibi, Rusya'nın Avrasya Birliği içinde eski SSCB üye ülkelerini ve bazı başka ülkeleri görmek istemektedir. Bu ülkelerin Avrasya Birliği'ne üyelik perspektiflerine içinde bulunduğu politik koşullar ve Rusya ile ilişkiler düzeyine baktığımızda, entegrasyonun pek de kolay bir süreç olmayacağı gözükmektedir.

Avrasya Birliği projesinin Rusya'dan sonra en iddialı üyesi Kazakistan'dır. Hatta Kazakistan'ın Avrasya Birliği kurulması yönünde nerdeyse Rusya'dan bile daha istekli olduğunu söyleyebiliriz. Resmi düzeyde Avrasya Birliği'nin kurulması teklifi de ilk kez 1994'de Kazakistan cümhurbaşkanı N. Nazarbayev'den gelmişti. Nazarbayev'in önerisinde ilk etapta Avrasya Birliği'ne 5 eski Sovyet Cümhuriyetinin – Rusya, Kazakistan, Beyaz Rusya, Kırgızistan ve Tacikistan'ın katılması öngörülüyordu. Sonrakı aşamada Uzbekistan ve Ermenistan'ın da oluşuma katılabileceği tahmin ediliyordu.

Kazakistan'ın Avrasya Birliği'ne inisatifinin bazı anlaşılır nedenleri vardır. En uzun sınırını Rusya ile paylaşan Kazakistan'ın büyük bölümünün bozkırlardan oluşan sınırını koruma zorunluluğu bulunmaktadır. Bu sorunun giderilmesi için Rusya ile Avrasya Birliği'nde entegrasyona gidilmesi Kazakistan için daha mantıklıdır. Öte yandan, doğusunda bulunan ve giderek güçlenen Çin tehlikesi ile karşı karşıya kalan Kazakistan'ın yanibaşındaki Rusya'yı muttefik olarak görmesini, bir başka neden olarak gösterebiliriz. Dahası, ülkedeki nüfusun %23,7 bölümünü oluşturan etnik Rusların mevcudiyeti de Kazakistan'ın Avrasya Birliği'ne ılımlı bakmasını sağlayan bir başka etkidir.

Fakat Kazakistan'ın öngördüğu Avrasya Birliği projesi, üye devletlerin eşit haklarının ve statülerinin olması tezi yukarıda bahsettiğimiz Rusya hegemonyası ilkesi ile çelişmektedir. Bu nedenle Kazakistanın tam şekilde birlik üyeliği net olarak görülmemektedir.

Avrasya Birliği için inisatif gösteren bir başka ülke Beyaz Rusya'dır. Ülkedeki rejimin AB ve ABD tarafından devamlı eleştirilmesi, özellikle son dönemler AB devletlerinin Beyaz Rusya'daki büyükelçilerinin geri çağırılmaları ile doruğa ulaşan son krize benzer krizlerin devamlı yaşanması, sayıları 600 binden 1 milyona kadar olan Beyaz Rusya'lı göçmenlerin Rusya'da kazandıkları paraları vatanlarına göndererek zaten büyük bir ölçüde Rusya'ya bağlı olan ülke ekonomisini daha da bağımlı kılması, Beyaz Rusya'yı Avrasya Birliği'ne ve Rusya ile yakınlığa itmektedir. Ama Rusya'nın da Beyaz Rusya ile arasının tamamen iyi olduğunu söyleyemeyiz. AB ile yaşanan krizlerinin benzerlerini, Beyaz Rusya zaman zaman Rusya ile yaşamaktadır. Abhazya ve Güney Osetya'yı Rusya'nın tüm telkin ve baskılarına rağmen bağımsız birer devlet olarak tanımaması, enerji ve doğalgaz ihtiyaçlarını temin ettiği Rusya ile bu kaynaklar yüzünden olan borç ve fiyat anlaşmazlıkları, bazı söylentilerle göre bizzat Rusya yetkililerinin siparişı yapılmış Beyaz Rusya devlet başkanı Lukaşenko'nu sert dille eleştiren belgesellerin Rusya merkezi kanallarında gösterime girmesi iki ülke arasındaki sorunlarının pürüssüzlükten uzak olduğunu göstermektedir.

Ruslarla etnik bağımlılığı olan bir başka eski Sovyet devleti Ukrayna'nın ise Avrupa Birliğine katılma şansının daha zor olmasını söyleyebiliriz. Ukrayna'yı her zaman kendisinden koparılmış bir parça olarak gören Rusya, bu ülkenin bağımsızlığını, AB ve NATO ile olan ilişkilerini her

zaman kendisine karşı bir tehdit unsuru olarak görmektedir. Her ne kadar Rusya yanlısı gibi gözükse bile bağımsız bir politika yürüten devlet başkanı Kuçma'dan sonra turuncu devrim sonucu iktidara gelen, ukrayna halkının etnik bakımından bile ruslardan ayrı olduğuna inanacak kadar aşırı sağçı, koyu NATO ve Batı yanlısı Yuşenko'nun döneminde iki ülke arasında ilişkiler belkide tarihin en zorlu aşamısından geçmiştir. 2010 başlarında Rusya yanlısı olduğu düşünülen Yanukoviç'in devlet başkanı seçilmesi ile Rusya ilişkilerde olan zorluklar azalsa bile, tamamen ortadan kalkmamıştır. Yanukoviç bağımsız bir dış politika sergileyerek, Rusya ile AB arasında denge kurmaya çalışmaktadır. Ukrayna'yın bağımsız politikasını kendisine karşı ihanet gibi değerlendiren Rusya, doğalgaz fiyatlarında Ukrayna'ya indirip yapmadan bu fiyatlarının Batı Avrupa ülkeleri seviyyesinde tutmaktadır. Şu andaki şartlarla Ukrayna'nın Avrasya Birliği'ne üyeliği nerdeyse mümkünsüz gözükmektedir.

Kafkasya'ya gelince, burada her şey açık gibi gözüküyor. Bağımsızlığın hemen ardından Rusya ile ilişkileri zaten kötüye giden Gürcüstan'ın Rusya'ya karşı tutumu, Batı'ya yandaşlığı zaman zaman aşırıya seviyye kadar ulaşan Saakaşvili'nin "Gül devri" sonucu iktidara gelmesi ile doruğuna ulaşmıştır. 08 Ağustos 2008'de patlak veren, Güney Osetya ve Abhazy'a'nın fiilen Gürcistan'dan koparılması ve bir süre Gürcistan'ın diğer topraklarını da işgal ettikten sonra Rusya ordusunun çekilmesi ile sonuçlanan savaşın ardından, iki ülke arasındaki ilişkilerin yakın zamanda normalleşmesinde söz edemeyiz. Hemen hemen her fırsatta Rusya'nın tekrar imperatorluk kurma isteğini ve Avrasya Birliği modelini bu isteğin bir parçası olarak gördüğünü dile getiren Saakaşvili'nin iktidardan gideceği halde bile, Rusya'nın söz sahibi olduğu bir oluşumda Gürcistan'ın yer almasını söylemek zor olur.

Gürcüstan'daki durumun tam tersi ise Ermenistan'da gözükmektedir. İster siyasi, ister ekonomik, isterse de askeri düzeyde tamamen Rusya'ya bağlı bu ülke, Rusya ve Ermenistan'ın devlet büyüklerinin de ettiği itirafla "Rusya'nın Kafkasya'daki kalesi" konumundadır. Doğu komşusu Azerbaycan'ın topraklarının %20'sini hale işgal altında tutmakla, Batı'da komşusu Türkiye'ye karşı toprak iddiaları ile kendi izole etmiş durumda. Kuzey sınırındaki Gürcüstan'la zaman zaman sorunlar yaşayan Ermenistan'ın bölgede tek iyi geçindiği devlet İran'dır. İran etrafında cereyan eden olayları göz önünde tutacak olursak o zaman Ermenistan'ın tek umudu ortak sınırları bulunmayan Rusya kalıyor. Bu faktörlerle rağmen Ermenistan'ın bile Avrasya Birliği projesine pek de sıcak bakmadığı, şu anda projeye katılımcı değil, gözlemci statüsünde baktığı görülmektedir.

Kazakistan dışında, diğer Orta Asya cumhuriyetleri Avrasya Birliği'ne katılmaya hazır gibi gözüküyorlar. Türkmenistan kimseye bağlı olmayan dış politika sergileme çabasında. Özellikle son dönem çıkan haberlere göre, ülkenin enerji kaynaklarını Hazar Denizi'nden Azerbaycan'a, oradan da tüm dünyaya bağlamayı düşünen Türkmenistan'ın bu tavrları Rusya siyasi

kamuoyunun kızgınlığını körüklemektedir. Bir başka Orta Asya cümhuriyeti Kırgızistan'ın da özellikle Atambayev'in devlet başkanlığına seçilmesini ardından büyük güçler arasında denge politikası kurmaya çalışması, gözlemcilere göre Rusya'da olumsuz yankı uyandırmaktadır.

Sonuç

Tüm bu faktörleri göz önünde tutarak şu kanaata gelebiliriz ki, özellikle son zamanlar dünyanın gündemini meşgul eden "Putin'in Avrasya Birliği Projesi" en azından tezlerde söylendiği gibi kendi kendiliğinden, üyelerinin gönüllü şekilde katıldığı bir oluşum olması için en azından şimdilik gerçekçi görülüyor. Bu nedeni Avrasya'daki politik, iktisadi, kültürel v. b. g. b. durumların henüz yetişkin olmamasıdır. İmzalanması 2015'de öngörülen bu projenin de akibetinin bir zamanlar Rusya Federasyonu ile Beyaz Rusya arasında imzalanmış "Ortak Devlet", BDT örgütü gibi fazla etkili olmayacağı, kağıt üzerinde kalacağı kanımızca mühtemeldir. O zaman 2011 sonlarından bu yana konuşulan bu projenin daha çok Putin'in seçim öncesi manifestosu ve politik spekülasyona daha çok benzediği düşüncesi ne yazık ki daha mantıklı gözükmektedir.

Каунақса

- ДАНИЛЕВСКИЙ Николай; (2003) Россия и Европа // Классика геополитики, XIX век: Сб. — М.: ООО «Издательство АСТ»,
- САВИЦКИЙ Петр; (2003) Географические и геополитические основы евразийства Сб. — М.: ООО «Издательство АСТ»,
- ТРУБЕЦКОЙ Николай; (2003) Взгляд на русскую историю не с Запада, а с Востока, Сб. — М.: ООО «Издательство АСТ»,
- ТРУБЕЦКОЙ Николай; (2007) Наследие Чингисхана. Эксмо,
- ГУМИЛЕВ Лев; (2005) «Этногенез и биосфера Земли». — АСТ, Астрель,
- ГУМИЛЕВ Лев; (2004) «Древняя Русь и Великая степь». — Астрель, АСТ,
- ГУМИЛЕВ Лев; (2008) «Тысячелетие вокруг Каспия». АСТ Москва, Харвест,.
- ЖИРИНОВСКИЙ Владимир; (1995) Последний бросок на юг , Фолиант
- ДУГИН Александр; (2002) ЕВРАЗИЙСКИЙ ПУТЬ как Национальная Идея, OZON
- ДУГИН Александр; (2007) Геополитика постмодерна – времена новых империй. Очерки Санкт Петербург, Амфора
- БЫКОВ А.Н.; (2009) «Постсоветское пространство: стратегии интеграции и новые вызовы глобализации» Алетейя
- НАЗАРБАЕВ Нурсултан; (2003) «Критическое десятилетие» Атамур, Almatı
- ФЛОРОВСКИЙ Г.В.; (1993) «Евразийский соблазн // Россия между Европой и Азией: Евразийский соблазн» Антология. М.,
- ЗАДОРИН И.В. (2008) «Интеграционные ориентации населения стран СНГ: динамика и перспективы.» Москва..
- ГЛЕБОВ Сергей; (2010) «Евразийство между империей и модерном» Новое издательство, Moskova
- İBRANİMLİ Haleddin (2000) Değişen Avrasya'da Kafkasya, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi, İstanbul
- YAPICI Utku, (2007) Yeni Soğuk Savaş; Putin, Rusya Ve Avrasya, Başlık Yayın Grubu
- İSMAYILOV Meşdi (2011) Avrasyacılık Mukayeseli Bir Okuma, Doğu Batı Yayınları
- GRAZIOLI Stefano, (2011) Unione Eurasiatica: il ritorno dell'Urss? “Limes” gazetesini 8/12/2011

CAFERSOY NAZİM, Rusya'yada (Yeni) Avrasyacılık Akımı

<http://www.turksam.org/tr/a700.html>

KARABAĞ MEHMET, Rus Emperyalizmi İçin Yeni Bir İdeoloji: Neo-Avrasyacılık